

રવિન્દ્ર જાડજા

સમાચારોથી દૂર રહીને ટીમમાં પોતાનું યોગદાન આપીને ખુશ રહેતો ખેલાડી

જો તમે જસપ્રિત ભુમરાહ જેવા વિલક્ષણ બોલર ન હોવ તો રવિન્દ્ર અશ્વિન સાથે રમી રહેલા બોલરો માટે આ દિગ્ગજ ઓફ-સ્પિનરની છાયામાંથી બહાર નીકળવું સરળ નથી, પછી ભલે રવિન્દ્ર જાડજા જેવો પ્રતિભાશાળી ખેલાડી કેમ ન હોય. જો કે જાડજા માટે એવું કહેવાય છે કે તે સમાચારો કે ચર્ચાઓથી દૂર રહીને ટીમ માટે પોતાનું યોગદાન આપતો રહે છે અને તેના કારણે જ આ અઠવાડિયે શરૂ થઈ રહેલી ક્રાનપુર ટેસ્ટમાં જાડજાને ટેસ્ટ ક્રિકેટમાં ૩૦૦ વિકેટ અને ૩૦૦૦ રનનો 'ગ્રાન્ડ ડબલ' સિદ્ધ કરનાર ખેલાડીઓની યુનિટ ક્લબમાં સામેલ થવાની તક મળશે. આ ઓલરાઉન્ડરના નામે હાલમાં ૨૯૯ વિકેટ અને ૩૧૨૨ રન છે. અત્યાર સુધી વિશ્વમાં બે ભારતીય ખેલાડીઓ અશ્વિન અને કપિલ દેવ સહિત માત્ર ૧૦ ખેલાડીઓ જ આ સિદ્ધિ મેળવી શક્યા છે. ગેરી સોબર્સ અને જેક કાલિસ જેવા મહાન ખેલાડીઓ પણ આ યાદીનો ભાગ નથી પરંતુ તેમ છતાં જાડજાને એટલી લાઈમલાઈટ નથી મળતી જેટલી અન્યોને મળતી રહે છે.

એક રીતે જોઈએ તો જાડજાની કામ કરવાની રીત જ તેનું મુખ્ય કારણ છે. અશ્વિન બોલવામાં ઝડપી છે અને પ્રેસ કોન્ફરન્સમાં અથવા તેની યુટ્યુબ ચેનલ પર તેની કુશળતા વિશે વાત કરવામાં ડરતો નથી. જાડજા આમાંથી કંઈ કરતો નથી. તે પોતાનું કામ રહસ્યપૂર્ણ રીતે કરતો નથી. ફાઈનલ પ્લેનની જેમ કરે છે. જો કે, જ્યારે પણ ભારતીય ટીમ મુશ્કેલીમાં આવે છે, ત્યારે જાડજાની લડાઈક વૃત્તિ તરત જ સામે આવે છે. બાંગ્લાદેશ સામેની પ્રથમ ટેસ્ટમાં ભારતની ૨૮૦ રનની જીત દરમિયાન પણ આ જોવા મળ્યું હતું, જ્યારે ૧૪૪ રનમાં છ વિકેટ ગુમાવ્યા બાદ, જાડજા અને અશ્વિને સાતમી વિકેટ માટે ૧૯૯ રનની ભાગીદારી કરી, ભારતને ૩૭૬ રન સુધી પહોંચાડ્યું હતું. જાડજાએ ૮૬ રન બનાવ્યા પરંતુ ચર્ચા અશ્વિનની ઘરઆંગણે સદી પર કેન્દ્રિત રહી. જાડજાએ મેચમાં પાંચ વિકેટ ઝડપી હતી પરંતુ અશ્વિને બીજી ઈનિંગમાં છ વિકેટ લઈને તેને અહીં પણ પાછળ છોડી દીધો હતો.

બાંગ્લાદેશના અનુભવી ડાબોડી બેટ્સમેન શાકિબ અલ હસન સામે અશ્વિને કેવી રીતે ઓગલનો ઉપયોગ કરીને તેને આઉટ કરવાનો પાયો નાખ્યો તે અંગે ઘણી ચર્ચા થઈ હતી. જાડજાએ પણ લિટન દાસ સાથે આવું જ કર્યું હતું પરંતુ તેને આઉટ કરવા અંગે ભાગ્યે જ કોઈ ચર્ચા થઈ હતી. જો કે અશ્વિને પ્રથમ ટેસ્ટની જીત પછી બીજા છેડે જાડજાના મહત્વને સ્વીકાર્યું હતું. પ્રથમ ટેસ્ટ બાદ અશ્વિને જાડજા વિશે કહ્યું હતું કે તે ખૂબ જ પ્રેરણાદાયક છે. કેટલીકવાર જ્યારે તમે તમારા સાથી ક્રિકેટરો સાથે રેસમાં હોવ ત્યારે તમે એ ક બી જાને પાછળ છોડવા માગો છો. અને પછી તમે ધીમે ધીમે એકબીજાની પ્રશંસા કરવાનું શરૂ કરો છો. અશ્વિને એવું પણ કહ્યું હતું કે હવે તે પ્રશંસા એક ડગલું આગળ વધી ગઈ છે, એ જાડજાને કે હું ક્યારેય જાડજાને હરાવી શકવાનો નથી, તેથી હું મારી રમતમાં આરામદાયક છું, પરંતુ તેણે જે કર્યું તેનાથી હું સંપૂર્ણપણે પ્રેરિત છું.

૨૦૧૨માં ભારતીય ટીમમાં સ્પિનર તરીકે આ બંનેએ જોડી બનાવી ત્યારથી, અશ્વિન અને જાડજાએ ઘરઆંગણે એકસાથે ૪૫ ટેસ્ટ રમી છે, જેમાંથી ભારતે ૩૪ જીતી છે, ત્રણમાં હાર અને બાકીની આઠ મેચ ડ્રો કરી છે. આ ૪૫ મેચોમાં જાડજાએ ૨૧૮ જ્યારે અશ્વિને ૨૬૩ વિકેટ લીધી હતી. એક માજી

કરવાનું શરૂ કરો છો. અશ્વિને એવું પણ કહ્યું હતું કે હવે તે પ્રશંસા એક ડગલું આગળ વધી ગઈ છે, એ જાડજાને કે હું ક્યારેય જાડજાને હરાવી શકવાનો નથી, તેથી હું મારી રમતમાં આરામદાયક છું, પરંતુ તેણે જે કર્યું તેનાથી હું સંપૂર્ણપણે પ્રેરિત છું.

૨૦૧૨માં ભારતીય ટીમમાં સ્પિનર તરીકે આ બંનેએ જોડી બનાવી ત્યારથી, અશ્વિન અને જાડજાએ ઘરઆંગણે એકસાથે ૪૫ ટેસ્ટ રમી છે, જેમાંથી ભારતે ૩૪ જીતી છે, ત્રણમાં હાર અને બાકીની આઠ મેચ ડ્રો કરી છે. આ ૪૫ મેચોમાં જાડજાએ ૨૧૮ જ્યારે અશ્વિને ૨૬૩ વિકેટ લીધી હતી. એક માજી

ચેન્નાઈમાં રમાયેલી બાંગ્લાદેશ સામેની પ્રથમ ટેસ્ટમાં રવિન્દ્ર અશ્વિને બાંગ્લાદેશના અનુભવી ડાબોડી બેટ્સમેન શાકિબ અલ હસન સામે કેવી રીતે ઓગલનો ઉપયોગ કરીને તેને આઉટ કર્યો તેની ચર્ચાઓ થઈ પણ જાડજાએ લિટન દાસને એવી જ રીતે આઉટ કર્યો હતો તેની ભાગ્યે જ ચર્ચા થઈ, જે કે નિષ્ણાતોની ચર્ચામાં ન આવવા છતાં જાડજા આ અઠવાડિયે શરૂ થઈ રહેલી ક્રાનપુર ટેસ્ટમાં ૩૦૦ વિકેટ અને ૩૦૦૦ રનનો ગ્રાન્ડ ડબલ પૂર્ણ કરનારો ત્રીજો ભારતીય અને વિશ્વનો ૧૧મો ખેલાડી બનશે

ભારતીય ડાબોડી સ્પિનર આ અંગે એવું કહે છે કે એવું કહી શકાય કે તેઓ બંને એકબીજાને મદદ કરે છે. હું કહીશ કે જાડજાની હાજરીથી અશ્વિનેને થોડો વધુ ફાયદો થયો છે કારણ કે જાડજા બેટ્સમેનોને રન બનાવવાની તકો આપતો નથી. સપાટ વિકેટ પર પણ બેટ્સમેન તેના નિયંત્રણને કારણે તેની સામે સંઘર્ષ કરે છે. તેથી ક્યારેક બેટ્સમેને અશ્વિન અથવા અન્ય બોલરો સામે જોખમ ઉઠાવવાની ફરજ પડે છે. પરંતુ તે અન્ય બોલર હોય છે ભુમરાહ અને શમી. તેથી, મુલાકાતી બેટ્સમેનો માટે આ સરળ પરિસ્થિતિ નથી અને તેમના પર સતત દબાણ રહે છે. આ માજી સ્પિનરે એવું પણ કહ્યું હતું કે જાડજા જે પણ કરે છે તેમાં તે ખૂબ જ નિઃસ્વર્ણ છે. તે ભાગ્યે જ મોટા ઈન્ટરવ્યુ આપે છે અથવા કોઈ પદ માટે લડે છે. તે એક સંતુષ્ટ વ્યક્તિ જેવો લાગે છે જે ટીમમાં યોગદાન આપીને ખુશ છે.

અશ્વિન અને ચેપોક વચ્ચેનો એક અતૂટ સંબંધ

રવિન્દ્ર અશ્વિન આજે પણ તે દિવસ યાદ કરે છે જ્યારે તેણે ચેપોક પર પ્રથમ વખત પગ મૂક્યો હતો. તેણે આ સંબંધમાં તેની યુટ્યુબ ચેનલ પર ઘણી વખત જણાવ્યું છે કે તે અંદર ૧૪ અને ૧૬ ના ટ્રાયલ દરમિયાન અહીં કેવી રીતે આવતો હતો. સચિન તેંદુલકરે પાકિસ્તાન સામે ઐતિહાસિક સદી ફટકારી ત્યારે તે મેચનો સાક્ષી પણ હતો. તેંદુલકરની ઈનિંગ્સ બાદ સચિનની જેમ તે પણ પેડ્સ પરીધીને જ ઘરે જવા પર મક્કમ બન્યો હતો. તેને યાદ છે કે તે નાનો હતો ત્યારે શ્રાઉન્સ પર આવવા માટે તે કઈ બસમાં જતો હતો. ૨૦૨૩માં તેણે સ્ટાર સ્પોર્ટ્સ તમિલ સાથે '૧૨૦ પુડિક્કનમ' શેર કર્યું હતું. તેણે કહ્યું હતું કે તે બસ સીધી અન્ના સલાઈ (રોડ) પર જતી હતી. જો ત્યાં કોઈ કાકા તમને ફિફ્ટ આપવા તૈયાર હોય, તો ત્યાંથી તમે ૧૦ મિનિટમાં મેદાન પર પહોંચી શકો. પરંતુ જો ફિફ્ટ ઉપલબ્ધ ન હોય તો ક્રીટ બેગ ઉચકીને પગપાળા મેદાન પર પહોંચવું પડતું હતું.

તેણે ૨૦૨૧માં આ મેદાન પર ઈંગ્લેન્ડ સામે ફટકારેલી સદી અને પાંચ વિકેટ ઝડપીને યાદ કરતાં તેણે બે વર્ષ પહેલાં કહ્યું હતું કે મેં ક્યારેય કલ્પના નહોતી કરી કે હું આ મેદાન પર રમીશ અને લોકો મને પ્રોત્સાહિત કરવા અહીં આવશે. તેણે કહ્યું હતું કે મારા માટે, દરેક ટેસ્ટ મેચ રમવી એ મોટી વાત છે. અને માત્ર મારા માટે જ નહીં, પરંતુ તમે કોઈપણ ક્રિકેટરને પૂછશો તો તેનો જવાબ એક જ હશે. કારણ કે તમે પોતે પણ નથી જાણતા. કે આ ફોર્મેટમાં તમારી સામે કેવા પડકારો આવવાના છે તેથી મેં ક્યારેય આટલું આગળ વિચાર્યું નહોતું.

લાલ માટીની પીચની સારી વાત એ છે કે તેમાં બાઉન્સ છે. હા, રન પડવાનું જોખમ રહેલું છે પણ અહીં તમને બાઉન્સ મળે છે. જ્યારે તમે દેશના અન્ય કોઈ ભાગમાં કાળી માટીની પીચ પર રમી રહ્યા હોવ તો, જો તમે રમો, તમારે બાઉન્સ મેળવવા માટે સખત મહેનત કરવી પડશે. આની ઝલક બીજા દિવસની સાંજે પણ જોવા મળી હતી જ્યારે મોમિનુલ હકે અશ્વિનના બોલને સ્વિપ કર્યો હતો અને બેટ્સમેન અને ક્રીપર ઋષભ પંત બંને છક્કડ ખાઈ ગયા હતા. બોલની ઝડપ માત્ર ૮૦.૪ કિમી પ્રતિ કલાક હતી. તેની અંદરનો બોલર સમજી ગયો હતો કે આ પીચનો ફાયદો ઉઠાવવા તેણે પોતાની ઝડપ ઓછી કરવી પડશે અને બોલને મહત્તમ હવા આપવી પડશે. અશ્વિને બેટ્સમેન અને બોલર તરીકે તેના મનના બંને પાસાઓનો ઉપયોગ તેની જાળ પાથરવા માટે કર્યો. શરૂઆતમાં, તે બેટ્સમેનને ચોક્કસ લંબાઈ અને ગતિએ રમાડતો હતો અને જ્યારે બેટ્સમેનને તેની આદત પરી જાય ત્યારે તે અચાનક બોલને આપી દેતો હતો. તેની છમાંથી ત્રણ વિકેટ લગભગ ૮૦ કિમી પ્રતિ કલાકની ઝડપે ફેંકવામાં આવેલા બોલમાંથી આવી હતી. કેટલીક પીચો પર તમને સપાટીથી મદદ મળે છે. પરંતુ ઘણી જગ્યાએ તમારે ગતિને મિશ્રિત કરવી પડે છે. લંબાઈ વારંવાર બદલવી પડે છે. શાકિબ અલ હસન શોર્ટ લેગ પર આઉટ થયો હતો. જો કે, સૌથી શાનદાર વિકેટ મોમિનુલની હતી. બોલ મોમિનુલના બેટની બહારની ધાર ચૂકી ગયો અને તેનું ઓફ સ્ટમ્પ ઉપાડી ગયો હતો. સામાન્ય રીતે ઓફ બ્રેક બોલરની સીમ પ્રથમ સ્વિપ તરફ હોય છે. તે બોલ પર તેની સીમ થોડી ચોરસ હતી. અશ્વિને તેની કૌશલ્યનો ઉપયોગ એ સુનિશ્ચિત કરવા માટે કર્યો હતો કે બોલ બેટ્સમેનની બેટની બાજુમાંથી નીકળે પરંતુ સ્ટમ્પ ચૂકી ન જાય. ચેપોક તરફથી અશ્વિનેને મળેલા પુષ્કળ સમર્થનના આ બીજું ઉદાહરણ છે.

બાંગ્લાદેશ સામેની પ્રથમ ટેસ્ટમાં ભારતીય ઈનિંગ દરમિયાન સદી ફટકારનાર રવિન્દ્ર અશ્વિને બીજા દાવમાં બાંગ્લાદેશની છ વિકેટ ઝડપી તેમાં તેણે એક બેટ્સમેન તરીકેની પોતાની સમજને તેની બોલિંગમાં લાગુ કરીને સફળતા મેળવી હતી. આ દરમિયાન તેણે પીચના વલણને બરોબર સમજ્યું હતું અને તેના કારણે જ તેને સફળતા મળી હતી.

ભારતીય ચેસની પ્રગતિના જનક આનંદની 'ગોલ્ડન જનરેશન'ને આકાર આપવામાં વિશેષ ભૂમિકા

વિશ્વનાથન આનંદને વિશ્વાસ હતો કે ભારત આ વખતે ચેસ ઓલિમ્પિયાડમાં ગોલ્ડ મેડલ જીતવાની સ્થિતિમાં હશે અને કેટલાક સૌથી પ્રતિભાશાળી યુવાનોને તૈયાર કરવામાં મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા ભજવનારા અનુભવી ગ્રાન્ડમાસ્ટરને એ સમયે ઘણી ખુશી થઈ હશે કે જ્યારે ભારતે હંગેરીના બુડાપેસ્ટમાં ૪૫મી ચેસ ઓલિમ્પિયાડમાં પુરુષ અને મહિલા બંને કેટેગરીમાં ગોલ્ડ મેડલ જીત્યા. વિશ્વ ચેમ્પિયનશિપના ચેલેન્જર ડી ગુકેશ, આર પ્રજ્ઞાનંદા, અર્જુન એરિગેસી, વિદિત ગુજરાતી અને પી હરિકૃષ્ણાની બનેલી ભારતીય પુરુષ ટીમે ટોચના ક્રમાંકિત અમેરિકા અને ઉઝબેકિસ્તાનને પાછળ છોડીને ઓપન કેટેગરીમાં ગોલ્ડ મેડલ જીત્યો હતો. તો બીજી તરફ હરિકા દ્રોણાવલ્લી, આર વૈશાલી, દિવ્યા દેશમુખ, વંતિકા અગ્રવાલ અને તાનિયા સચ્દેવે ક્વાર્ટિસ્ટાન અને અમેરિકાની ટીમોને હરાવીને મહિલા કેટેગરીમાં ભારતને ગોલ્ડ મેડલ અપાવ્યો હતો.

સ્પેશિયલ રિપોર્ટ

બંને ભારતીય ટીમોએ પ્રથમ વખત ગોલ્ડ મેડલ જીત્યો હતો અને તેમાં દેશના પ્રથમ ચેસ સુપરસ્ટાર આનંદની ભૂમિકા હતી. ચેન્નાઈમાં ઘરઆંગણે રમાયેલી છેલ્લી ઓલિમ્પિયાડમાં બંને ટીમોએ બ્રોન્ઝ મેડલ જીત્યા હતા. આનંદ જાણતો હતો કે તે સમયે તે ગોલ્ડ મેડલ જીતવાની નજીક આવી ગયો હતો પરંતુ અંતિમ તબક્કામાં પાછળ પડી ગયો હતો. જો કે, ઓલિમ્પિયાડ પહેલા એક ઈન્ટરવ્યુમાં, પાંચ વખતના વિશ્વ ચેમ્પિયન આનંદે બુડાપેસ્ટમાં ટાઈટલ જીતવાની બંને ટીમોની ક્ષમતા પર વિશ્વાસ વ્યક્ત કર્યો હતો અને સોનામાં સુગંધ ભળવા જેવી વાત એ હતી કે આ ટીમો દ્વારા રચાયેલા ઈતિહાસને જોવા માટે તે હંગેરિયન રાજધાનીમાં હાજર હતો.

તેણે કહ્યું હતું કે તમે જાણો છો, જો મારે દાવ લગાવવો હોય, તો આ સારી ટીમો છે. ગુકેશ, પ્રજ્ઞાનંદા, એરિગેસી અને વૈશાલીએ ૫૪ વર્ષથી આનંદે ચાર વર્ષ પહેલાં ચેન્નાઈમાં સ્થાપેલી વેસ્ટ્રિજ આનંદ ચેસ એકેડમીમાં તાલીમ લીધી છે. ૧૮ વર્ષથી ગુકેશ અને

૧૯ વર્ષથી પ્રજ્ઞાનંદાએ ઘણી વાર કહ્યું છે કે તેઓ 'વિશી સર' વગર આ મુકામે પહોંચી શક્યા ન હોત. તેથી એમાં કોઈ નવાઈની વાત નથી કે ઈન્ટરનેશનલ ચેસ ફેડરેશન (ફિડે) એ તેને 'ભારતીય ચેસમાં પ્રગતિના જનક' તરીકે સંબોધિત કર્યો છે. અગાઉ, મહાન ગ્રાન્ડમાસ્ટર ગેરી કાસ્પારોવે આનંદની પ્રશંસા કરીને કહ્યું હતું કે વિશી આનંદના શિષ્યો ધૂમ મચાવી રહ્યા છે.

ઈન્ટરનેશનલ ચેસ ફેડરેશન ફિડેએ આનંદને ભારતીય ચેસની પ્રગતિના જનક તરીકે વર્ણવ્યો છે અને તેમાં કોઈ નવાઈની વાત નથી કારણકે આજે ભારતીય ચેસ જગતમાં જે યુવાઓ ધૂમ મચાવી રહ્યા છે તેમાંથી મોટાભાગના આનંદે ચાર વર્ષ પહેલા સ્થાપેલી ચેસ એકેડમીમાં તૈયાર થયા છે, જો કે આનંદ એ વાતની કેડિટ એકલો નથી લેતો અને તે હંમેશા આ યુવા ગ્રાન્ડ માસ્ટર્સની સફળતામાં તેમના માતા-પિતા અને પ્રારંભિક કોચ સાથે એ કેડિટ શેર કરતો રહે છે.

એપ્રિલમાં કેન્ડિડેટ્સ ટુર્નામેન્ટ જીતીને ગુકેશ સૌથી યુવા વર્લ્ડ ટાઈટલ ચેલેન્જર બન્યા બાદ તેણે આ વાત કહી હતી. આનંદે ખેલાડીઓના માતા-પિતા અને પ્રારંભિક કોચ સાથે કેડિટ શેર કરવાનું પસંદ કરે છે પરંતુ કહે છે કે ચેસ એકેડમીનો તેમનો વિચાર, જે તેણે ત્રણ દાયકા પહેલા સોવિયત યુનિયનમાં જોયેલી શાળાઓથી પ્રેરિત હતો, તેણે પણ ભૂમિકા ભજવી હતી.